dr hab. Paweł Przytocki
Akademia Muzyczna w Krakowie
Wydział Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej

Recenzja pracy doktorskiej *"Krakowiacy i Górale Jana Stefaniego -konteksty , idee, wybrane problemy interpretacyjne"* w przewodzie doktorskim magistra Adama Banaszaka w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej dyrygentura

działając na podstawie uchwały Rady Wydziału Dyrygentury , Kompozycji i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

- nr 2/2017-2018 w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych , dyscyplinie artystycznej dyrygentura dla mgr Adama Banaszaka
- nr 8/2017-2018 w sprawie wyznaczenia recenzentów

przedstawiam recenzję pracy doktorskiej :

Podstawowe dane o Doktorancie

Adam Banaszak jest absolwentem Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu w klasie dyrygentury symfoniczno-operowej prof. Marcina Sompolińskiego.(2015 r)
Jest niezwykle aktywnym dyrygentem koncentrującym się gatunkach scenicznych takich jak : opera , operetka i musical. Ma na swoim koncie spektakle: *Madama Butterfly, Traviata, Czarodziejska flet, Eugeniusz Oniegin, Zemsta Nietoperza, Orfeusz w piekle, Księżniczka czardasza. My Fair Lady, Kiss me Kate, Jekyll & Hyde, Skrzypek na dachu, Hello Dolly.* Spektakularnym sukcesem było kierownictwo muzyczne Adama Banaszaka nad spektaklem *Czarodziejska góra* Paweł Mykietyna, którego prawykonanie miało miejsce w 2015 roku.
Ma na swoim koncie premierowe spektakle m.in. *Pchła Szachrajka* M. Małeckiego, *Krakowiacy i Górale* Jana Stefaniego.
W latach 203-2015 sprawował funkcję kierownika muzycznego w Teatrze Muzycznym w Poznaniu. Od sezonu 2017/18 jest zatrudniony jako dyrygent-asystent

w Operze Wrocławskiej , ściśle współpracując z prof. Marcinem Nałęcz-Niesiołowskim . Imponujący dorobek sceniczny wzbogacony jest również działalnością koncertową w filharmoniach m.in. w Częstochowie, Jeleniej Górze, Kaliszu, Koszalinie, Opolu, Płocku, Toruniu, Szczecinie i Wałbrzychu.
Współpracował z Operą i Filharmonią Podlaską w Białymstoku, Orkiestrą Akademii Beethovenowskiej oraz z Polska Orkiestrą Radiową.
Warto wspomnieć również o zainteresowaniach Doktoranta muzyką XX i XXI wieku. Prowadził on wielokrotnie Orkiestrę l'Autunno , której jest założycielem , prezentując dzieła I. Strawińskiego , A.Schoenberga oraz A. Pärta, T.Mansuriana, L. Nono, W.Rihma.
Przedstawiona przez Doktoranta dokumentacja publicznej prezentacji dorobku artystycznego została podzielona na trzy części:
pierwsza , związaną z działalnością teatralną (opera , operetka, musical)
druga ,obejmującą działalność koncertową oraz część trzecia, zawierającą wywiady, zapowiedzi i recenzje prasowe. Jest to dorobek pokazujący dużą aktywność koncertową Doktoranta, wszechstronność oraz konsekwencję w budowaniu kariery artystycznej.

Ocena Pracy doktorskiej

Przedstawiona praca doktorska "*Krakowiacy i Górale Jana Stefaniego -konteksty , idee, wybrane problemy interpretacyjne*" składa się z dwóch części:
1.Nagranie DVD spektaklu operowego „Krakowiacy i Górale" Jana Stefaniego zrealizowanego w Operze Wrocławskiej
2.Opis dzieła artystycznego

Ocena dzieła artystycznego

"Krakowiacy i Górale" Stefaniego zostało zarejestrowane w formie DVD podczas spektaklu ,który odbył się 11 listopada 2017 r. w Operze Wrocławskiej. We wstępie do opisu dzieła artystycznego Doktorant podaje pełną obsadę ,oraz twórców spektaklu-reżysera, autora scenografii, kostiumów i choreografii. Warto zaznaczyć, że spektakl został przygotowany w oparciu o partyturę oryginalną, wydaną w 2017 roku przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne i jest to w tym momencie pierwsza realizacja "Krakowiaków i Górali" w oparciu o materiał urtekstowy.
Doktorant prowadzi przedstawienie w sposób sprawny i jednocześnie nadaje spektaklowi właściwe tempo i narrację. Naturalne prowadzenie frazy, stylistyka zgodna z duchem epoki, technika dyrygencka precyzyjna, ręka wrażliwa na oddech

śpiewaków. To są cechy dyrygenta świetnie czującego scenę operową i gwarantujące powodzenie każdego spektaklu operowego.
Doktorant dokonał kilku zmian w stosunku do oryginalnej partytury. Dotyczy to skrótów muzycznych pojedynczych numerów, jak również zmiany kolejności scen. Wszystkie te korekty zostały zasygnalizowane w części opisowej dzieła.
Moje uwagi krytyczne dotyczą warstwy wokalnej, a w szczególności postaci Jonka i Stacha. Kultura wokalna w obu tych konkretnych przypadkach znacznie odbiega od poziomu wykonawstwa zawodowych scen operowych. Tym bardziej ,że postacie Doroty i Basi prezentuję się na bardzo dobrym poziomie wokalnym.
Oczywiście nie jest to wina Doktoranta .Być może wynika to również z faktu naprzemiennie występujących scen mówionych, pomiędzy scenami śpiewanymi. Dla początkujących śpiewaków może to stanowić pewien problem.
Moje wątpliwości dotyczą również kwestii agogicznych poszczególnych scen np.nr 3 akt I „Polacca" prowadzony jest żywo , a nawet pospiesznie. Jednakże Doktorant w opisie uzasadnił taką koncepcję tempa i wydaje się ona przekonywująca.
Zauważalne są drobne nierówności dotyczące wejjść np. chóru żeńskiego w pierwszym akcie .Chciałbym podkreślić w takich sytuacjach szybką i skuteczną reakcję dyrygenta ,który od razu przywrócił spokój i właściwą narrację muzyczną w tej konkretnej scenie.
Na uwagę zasługuje jakość brzmienie orkiestry , grającej bardzo stylowo zarówno pod względem artykulacyjnym, dynamicznym , jak i agogicznym.
Raz jeszcze chciałbym podkreślić wagę tego przedsięwzięcia dla pielęgnowania tradycji wykonawczych polskiej opery narodowej. Na tle dotychczasowych realizacji „Krakowiaków i Górali" ,powyższa realizacja ma charakter nowatorski i unikatowy. Niewątpliwie stanie się punktem odniesienia do przyszłych realizacji dzieła Jana Stefaniego. Biorąc pod uwagę wszystkie te okoliczności wyrażam pozytywną opinię na temat przedstawionego dzieła i przyjmuję je.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Rozprawa doktorska będąca jednocześnie opisem dzieła, dotyczy przedstawienia "Krakowiacy i Górale" Jana Stefaniego i jest jedną z pierwszych prac w piśmiennictwie muzycznym odnoszących się do pierwszego urtekstowego wydania partytury(2017 r.) opery Stefaniego.
Praca podzielona jest na cztery rozdziały opisujące samo dzieło , tło i idee historyczne XVIII w. miejsce i znaczenie dzieła w kontekście idei osiemnastowiecznych w Polsce i w Europie oraz zagadnienia interpretacyjne i redakcyjne.
Śmiała teza postawiona przez autora , twierdząca ,że „Krakowiacy i Górale" wpisują się w szerszy kontekst opozycji wobec opery włoskiej jest jednym z istotnych, a nawet kluczowych problemów podnoszonych w tej rozprawie.

Sporo miejsca poświęca Doktorant na analizę tekstu muzycznego. Starannie i dogłębnie analizuje materiał muzyczny w zestawieniu z oryginalnymi melodiami ludowymi ze zbiorów Oskara Kolberga , przeciwstawiając im oryginalne melodie Stefaniego. Interesujące jest zestawienie wybranych fragmentów muzycznych opery Krakowiacy i Górale z operą Czarodziejski Flet W.A. Mozarta. Analiza ta jest również uzupełniona uwagami dotyczącymi interpretacji z punktu widzenia dyrygenta odpowiedzialnego za realizację spektaklu.
Autor w tym rozdziale dokonuje również szczegółowego podsumowania odnoszącego się do recepcji dzieła na przełomie XVIII i XIX w. , aż do czasów współczesnych. Dzieło Stefaniego , poddawane przeróbkom (teksty dostosowywano do aktualnej sytuacji politycznej) towarzyszyło na przestrzeni lat , różnym ważnym wydarzeniom w dziejach narodu polskiego. Warto tu nadmienić wykonanie opery z okazji przyjazdu Napoleona do Warszawy w 1806, czy też w okresie powstania listopadowego.
Zaskakująca jest ilość spektakli premierowych w okresie powojennym. Obok Halki i Strasznego Dworu Stanisława Moniuszki , Krakowiacy i Górale są jedną z najczęściej wykonywanych polskich oper.
Istotne dla wykonania premierowego w 1794 roku miało tło historyczne. W okresie po drugim rozbiorze narastały w Polsce nastroje rewolucyjne, które ostatecznie doprowadziły do Insurekcji kościuszkowskiej. W tej atmosferze , pod okiem cenzury rosyjskiej powstaje dzieło Jana Stefaniego i Wojciecha Bogusławskiego pt. *Cud mniemany czyli Krakowiacy i Górale*. Popularność dzieła w tamtym czasie nie dziwi. Była ona swoista manifestacją patriotyczną .Dla jednych był to konflikt Krakowiaków i Górali, a dla innych konflikt Polaków z Rosjanami. Legenda głosi ,że dzieło w tamtym czasie było wezwaniem do wybuchu Powstania Kościuszkowskiego. Niezaprzeczalnym jest fakt , że Bogusławski , jako członek loży wolnomularskiej, należał również do spiskowców dążących do powstania. Zagadnienie to jest podparte licznymi cytatami z prac Zbigniewa Raszewskiego i Mieczysław Klimowicza, przez co jasne i czytelne stają się wszystkie konteksty dotyczące dzieła Stefaniego i pozwalają lepiej zrozumieć istotę *Krakowiaków.*

Szczególne znaczenie ma rozdział dotyczący kontekstów oraz wpływu prądów i idei oświecenia na proces tworzenia teatru narodowego, którego bezsprzecznym ojcem w Polsce był Wojciech Bogusławski. Proces ten nieodłącznie wiąże się z tendencją do zerwania z hegemonią opery włoskiej , na rzecz teatru tworzącego w języku rodzimym. Odwołanie do Czarodziejskiego Fletu , którego polska premiera miała miejsce w 1802, poprzez wątek opery wiejskiej, kojarzonej z niemieckim singspielem przybliża nam w sposób jednoznaczny rodowód Krakowiaków i Górali.
Trafne i merytorycznie uzasadnione są wskazówki interpretacyjne , a w szczególności artykulacyjne i dynamiczne , których konsekwencje są zauważalne w spektaklu zarejestrowanym na DVD. Problemowi temu doktorant poświęca rozdział czwarty nawiązując przy tym do późniejszych opracowań *Krakowiaków* autorstwa Karola Kurpińskiego (Zabobon ,czyli Krakowiacy I Górale) oraz Władysława Raczkowskiego z roku 1956.

W tym kontekście należy docenić starania i trud jaki podjął Doktorant realizując po raz pierwszy spektakl oparty na oryginalnej partyturze Stefaniego tym bardziej, że partytura ta znacznie odbiega od dotychczasowych, powszechnie realizowanych opracowań dzieła.

Opis dzieła zamyka Bibliografia składająca się z 76 pozycji książkowych , co wskazują na wielką staranności i rzetelność Doktoranta w pracy nad tym tematem. Wielowątkowe spojrzenie na problematykę dzieła i przedstawienie szerokiego spektrum w tej rozprawie, pozwoli każdemu dyrygentowi sięgającemu po partyturę Stefaniego , na znalezienie właściwego klucza do interpretacji i dogłębnego zrozumienia „Krakowiaków i Górali" Jana Stefaniego.

Konkluzja

Przedstawione przez mgr Adama Banaszaka praca doktorska składająca się z dzieła, jakim jest spektakl „Krakowiacy i Górale „ Jana Stefaniego oraz rozprawy doktorskiej *"Krakowiacy i Górale Jana Stefaniego -konteksty , idee, wybrane problemy interpretacyjne"* zasługuje na uznanie i wysoką ocenę. Jej nowatorstwo oparte na najnowszym wydaniu oryginału partytury Stefaniego, ujęcie tematu i wielu kontekstów z tym związanych, wnosi nowy powiew do tradycji wykonawczej tego utworu i będzie niewątpliwie ważną wskazówką dla kolejnych interpretatorów tego dzieła.

Sumując wszystkie dokonania artystyczne Adama Banaszaka oraz wysoki poziom dzieła artystycznego wraz z jego opisem stwierdzam, że zostały spełnione wszelkie warunki określone w art. 13 ust.1 z dnia 14 marca 2013 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i wnioskuję o przyjęcie powyższej pracy i dopuszczenie do publicznej obrony.

Kraków, 16.02.2019

Przytocki